

POSTANOWIENIE

Dnia 5 lipca 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Paweł Wojciechowski

w sprawie z powództwa E. S.A. z siedzibą w W.
przeciwko Prezesowi Urzędu Regulacji Energetyki
o wymierzenie kary pieniężnej
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Kontroli Nadzwyczajnej i Spraw Publicznych
w dniu 5 lipca 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z 8 lipca 2021 r., VII AGa 93/21

- 1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;**
- 2. zasądza od E. S.A. na rzecz Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki kwotę 360 (trzysta sześćdziesiąt) złotych tytułem zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Zaskarżonym wyrokiem z 8 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie oddalił apelację E. S.A. w W. (dalej: „powódka”), od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie – Sądu Ochrony Konkurencji i Konsumentów (dalej: „SOKiK”) z 15 grudnia 2020 r., XVII Ame 188/19, którym SOKiK zmienił decyzję Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki z dnia 31 grudnia 2012 r. w sprawie [...] w ten sposób, że za działania opisane w punkcie 2 decyzji wymierzył powódce karę pieniężną w wysokości 13 272 095,63 zł; oddalił odwołanie w pozostałym zakresie oraz orzekł o kosztach postępowania apelacyjnego.

Wyrok SOKiK 15 grudnia 2020 r., XVII Ame 188/19, został wydany po ponownym rozpoznaniu przez SOKiK sprawy, w wyniku uprzedniego uchylenia

przez Sąd Najwyższy wyrokiem z dnia z 20 marca 2018 r., III SK 12/17, wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 28 października 2016 r., którym Sąd Apelacyjny zmienił częściowo wyrok SOKiK z 23 kwietnia 2015 r. uchylający w całości zaskarżoną decyzję, w ten sposób, że zaskarżona decyzja została uchylona częściowo, tj. w punkcie pierwszym w całości oraz częściowo w punkcie trzecim w zakresie wymierzonej powodowi kary pieniężnej w kwocie 2 094 150 zł, a następnie wyrokiem z 9 kwietnia 2019 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie uchylił wyrok SOKiK z 23 kwietnia 2015 r. w punkcie I w części, w której SOKiK uchylił zaskarżoną decyzję w jej punkcie 2. oraz częściowo w jej punkcie 3, w zakresie wymierzonej powodowi kary pieniężnej w kwocie 14 954 450,22 zł za działania opisane w punkcie 2. decyzji i sprawę w tym zakresie przekazał SOKiK do ponownego rozpoznania.

Przy ponownym rozpoznawaniu SOKiK kierując się wytycznymi wynikającymi z wyroku Sądu Najwyższego z 20 marca 2018 r. przeprowadził analizę materiału dowodowego zebranego w sprawie, która w ocenie SOKiK prowadzi do wniosku, że w niniejszej sprawie istniała możliwość, przynajmniej częściowego, wypełnienia przez powódkę spornego obowiązku, przez umorzenie świadectw pochodzenia z kogeneracji, zakupionych na Towarowej Giełdzie Energii, a w każdym razie powódka nie wykazała, by nie było to możliwe. Jak ustalono, w relewantnym okresie na rynku były dostępne świadectwa pochodzenia z kogeneracji, które mogły być wykorzystane na poczet realizacji obowiązku z art. 9a ust. 8b p.e. za drugie półrocze 2007 r., zatem istniały podstawy do wymierzenia powodowi kary pieniężnej na podstawie art. 56 ust. 1 pkt 1a p.e. za niewykonanie danego obowiązku. W uzasadnieniu do zaskarżonego wyroku z 8 lipca 2021 r. Sąd Apelacyjny w Warszawie stwierdził, że SOKiK przy ponownym rozpoznawaniu sprawy rzetelnie wypełnił wskazania Sądu Najwyższego, jak i Sądu Apelacyjnego.

Skargą kasacyjną z 18 listopada 2021 r. powódka zaskarżyła ww. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 8 lipca 2021 r. w całości, wnosząc o jego uchylenie w całości oraz orzeczenie co do istoty sprawy poprzez uwzględnienie apelacji powoda oraz zasądzenie kosztów postępowania I i II instancji oraz kosztów

postępowania kasacyjnego, ewentualnie uchylenie wyroku w całości oraz przekazanie sprawy do ponownego rozpatrzenia Sądowi II instancji.

Jako przyczynę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał po pierwsze na nieważność postępowania:

1. przed SOKiK (ze względu na pozbawienie powódki możliwości obrony jej praw na skutek uniemożliwienia pozyskania dowodów niezbędnych do wykazania jej stanowiska – art. 379 pkt 5 k.p.c.) oraz

2. przed Sądem Apelacyjnym (ze względu na rozpoznanie apelacji w składzie jednoosobowym na podstawie sprzecznego z Konstytucją Rzeczypospolitej Polskiej przepisu ustawy covidowej, zamiast trzyosobowym, zgodnym z art. 367 § 3 k.p.c. – art. 379 pkt 4 k.p.c.).

Po drugie, skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne:

1. czy skutkiem uwzględnienia niekonstytucyjności części dyspozycji art. 56 ust. 2a pkt 3 p.e. (w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2007 r. do 3 maja 2015 r.), stanowiącej element formuły kalkulacyjnej kary pieniężnej (jednostkowa opłata zastępcza) powinno być zastąpienie niekonstytucyjnego elementu innym, np. średnią ceną praw majątkowych, wynikających ze świadectw pochodzenia, na rynku konkurencyjnym, czy też pominięcie art. 56 ust. 2a pkt 3 p.e. w całości i wymierzenie kary na podstawie ogólnego przepisu art. 56 ust. 6 p.e.;

2. czy uwzględniając charakter obowiązku obwarowanego grzywną w art. 56 ust. 2a pkt 3 w zw. z art. 56 ust. 1 pkt 1a p.e. (w brzmieniu obowiązującym od 1 lipca 2007 r. do 3 maja 2015 r.) (alternatywa – zakup świadectw pochodzenia z kogeneracji lub uiszczenie opłaty zastępczej) oraz niekonstytucyjność jednostkowej opłaty zastępczej do prawidłowego zastosowania tego przepisu niezbędne jest ustalenie stopnia, w jakim podmiot zobowiązany obiektywnie mógł zrealizować obowiązek przez zakup świadectw (tj. czy na rynku była dostępna wystarczająca ich ilość), a także czy wystarczające w tym zakresie jest ustalenie, że podmiot zobowiązany „mógł wykonać obowiązek przynajmniej w części” bez

ustalenia, w jakiej części, uwzględniając zakres tego obowiązku ciążącego na innych przedsiębiorstwach energetycznych;

3. czy zważywszy na wątpliwości związane z konstytucyjnością art. 15 zzs¹ pkt 4 ustawy covidowej, przewidującego rozpoznanie apelacji w składzie jednoosobowym, powinien on być pominięty, a apelację powinien rozpoznawać skład trzyosobowy zgodnie z art. 367 § 3 k.p.c., a także czy rozpoznanie apelacji w składzie jednoosobowym prowadzi do nieważności postępowania);

4. czy wprowadzone do k.p.a. z dniem 1 czerwca 2017 r. przepisy o przedawnieniu (art. 189g i 189h k.p.a.) należy stosować do postępowań administracyjnych z zakresu regulacji energetyki, które w dacie ich wejścia w życie były prawomocnie zakończone, ale na skutek nadzwyczajnego środka zaskarżenia prawomocność decyzji, których dotyczyły została wzruszona i podlegały one dalszemu rozpoznaniu już po wejściu w życie przepisów o przedawnieniu?

W odpowiedzi na skargę kasacyjną Prezes Urzędu Regulacji Energetyki wniósł o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, ewentualnie o jej oddalenie jako bezzasadnej oraz w każdym przypadku o zasądzenie kosztów postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Stosownie do art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Skarżący oparł wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na przesłance wskazanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., a także 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c., czyli podniósł, iż zachodzi nieważność postępowania oraz wskazał na występowanie w sprawie istotnych zagadnień prawnych.

Analiza sprawy prowadzi do wniosku, że żadna z podniesionych przesłanek nie została wykazana. W pierwszej kolejności zauważyć należy, że wbrew twierdzeniom skarżącego nie sposób dostrzec w sprawie podstaw do stwierdzenia nieważności postępowania. Skarżący upatrywał przyczyn nieważności postępowania w dwóch okolicznościach. Po pierwsze wskazał na pozbawienie strony powodowej możliwości obrony jej praw (art. 379 pkt 5 k.p.c.), co miało być skutkiem zaaprobowania przez sądy I i II instancji odmowy przez Towarową Giełdę Energii przedstawienia objętej wezwaniem dokumentacji z powołaniem się na tajemnicę zawodową. W dalszej kolejności wskazał zaś na niewłaściwy w jego ocenie skład sądu odwoławczego.

Zgodnie z ugruntowanym orzecnictwem Sądu Najwyższego nieważność postępowania z powodu pozbawienia strony możliwości obrony swych praw wymaga stwierdzenia takiego naruszenia przepisów postępowania, którego skutkiem jest niemożność działania strony w postępowaniu lub w jego istotnej części. Chodzi zatem tylko o takie uchybienia procesowe, które faktycznie uniemożliwiły stronie podjęcie obrony przed wydaniem merytorycznego rozstrzygnięcia (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 6 września 2022 r., III CZ 249/22; z 10 stycznia 2023 r., I CSK 3113/22). Przyczyną nieważności postępowania wskazanej w art. 379 pkt 5 k.p.c. nie mogą być przy tym wadliwości w postępowaniu dowodowym ani w ustalaniu stanu faktycznego (zob. wyrok Sądu Najwyższego z 7 maja 2009 r., IV CSK 513/08; postanowienie Sądu Najwyższego z 5 października 2018 r., V CSK 177/18).

Mając powyższe na uwadze nie sposób przyjąć, że w sprawie objętej skargą doszło do nieważności postępowania wskutek pozbawienia strony powodowej możliwości obrony jej praw. Okoliczność, na jaką wskazuje skarżący, dotyczyła postępowania dowodowego, a sam skarżący nie został w następstwie kwestionowanej decyzji procesowej pozbawiony możliwości działania. Strona powodowa była obecna na rozprawie poprzedzającej wydanie wyroku, a tym samym miała możliwość podjęcia obrony, choćby poprzez zgłoszenie stosownych wniosków. Niesatysfakcjonujące dla strony decyzje procesowe sądu orzekającego w tym zakresie nie mogą być zaś utożsamiane z pozbawieniem

możliwości obrony praw rozumianym jako pozbawienie możliwości działania strony w postępowaniu lub jego istotnej części.

Nie znajduje uzasadnienia również druga z wskazywanych przez skarżącego przyczyn nieważności tj. niewłaściwy skład sądu odwoławczego. Zagadnienie dopuszczalności rozpoznania apelacji w składzie jednoosobowym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4) ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych było już przedmiotem rozpoznania przez Sąd Najwyższy, który w uzasadnieniu postanowienia z 29 kwietnia 2022 r., III CZP 77/22 wyjaśnił, że „...rozpatrywane odstępstwo od zasady kolegialności nie jest równoznaczne z naruszeniem (zwłaszcza oczywistym) art. 45 ust. 1 Konstytucji. W dotychczasowym orzecznictwie Sądu Najwyższego nie kwestionowano wszak dopuszczalności wprowadzania wyjątków od tego modelu, lecz wskazywano, że powinno to następować w drodze jasnej regulacji prawnej, możliwej do zrekonstruowania bez konieczności prowadzenia daleko idących zabiegów interpretacyjnych w warunkach krzyżujących się racji celowościowych (por. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 1 lipca 2021 r., III CZP 36/20 i z dnia 7 grudnia 2021 r., III CZP 87/20) (...). Z kolei w piśmiennictwie konstytucyjną gwarancję rozpatrzenia sprawy przez „właściwy” sąd rozumie się – w kontekście rodzaju składu orzekającego – jako zakaz ustalania rodzaju składu *ad hoc* i jako nakaz jego ustalania *ex ante*, w sposób abstrakcyjny dla spraw określonego rodzaju i poszczególnych instancji” (podobnie zob. też np. postanowienia Sądu Najwyższego z: 6 lipca 2022 r., II PSK 4/22; 15 września 2022 r., I CSK 3229/22; 15 listopada 2022 r., I CSK 3695/22).

Odmienne ocenę wyraził wprawdzie Sąd Najwyższy w uchwale składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z 26 kwietnia 2023 r., III PZP 6/22, której nadał moc zasady prawnej, stwierdzając że rozpoznanie sprawy cywilnej przez sąd drugiej instancji w składzie jednego sędziego ukształtowanym na podstawie art. 15 zzs¹ ust. 1 pkt 4 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji

kryzysowych (tekst jedn. Dz.U. 2021, poz. 2095 ze zm.) ogranicza prawo do sprawiedliwego rozpatrzenia sprawy (art. 45 ust. 1 Konstytucji RP), ponieważ nie jest konieczne dla ochrony zdrowia publicznego (art. 2 i art. 31 ust. 3 Konstytucji RP) i prowadzi do nieważności postępowania (art. 379 pkt 4 k.p.c.). Sąd Najwyższy nadając tejże uchwale moc zasady prawnej ustalił jednocześnie, że przyjęta w uchwale wykładnia prawa obowiązuje od dnia jej podjęcia. W uzasadnieniu tejże uchwały wyjaśniono zaś, że „...przyjęta (...) wykładnia wiąże co do oceny środków zaskarżenia wnoszonych od orzeczeń wydanych po podjęciu uchwały. Nie chodzi przy tym o orzeczenia wydane przez Sądy drugiej instancji po godzinie 13.00 dnia 26 kwietnia 2023 r., lecz orzeczenia wydawane od 27 kwietnia 2023 r., zgodnie z ogólną zasadą obliczania biegu terminów (art. 111 § 2 k.c.)”.

Mając na uwadze powyższe przyjąć należy, że w realiach niniejszej sprawy – jako sprawy, w której zaskarżony wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie został wydany przed 27 kwietnia 2023 r. – przyjęta w przywołanej uchwale wykładnia nie ma zastosowania.

W odniesieniu zaś do drugiej z przesłanek powołanych przez skarżącego, tj. do przesłanki występowania w sprawie istotnych zagadnień prawnych, zauważyć należy, że w orzecznictwie Sądu Najwyższego powszechnie przyjmuje się, iż oparcie na tej przesłance wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania implikuje konieczność jasnego sformułowania zagadnienia prawnego, a także przedstawienia argumentów prawnych, które wykazują możliwość różnorodnej oceny zawartego w nim problemu. Dodatkowo wymaga się, aby zagadnienie prawne: (1) było sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy, wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń, (2) zostało przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, a zatem możliwej do zastosowania przy rozstrzyganiu innych sporów, (3) pozostawało w związku z rozpoznawaną sprawą, a także (4) dotyczyło zagadnienia budzącego poważne wątpliwości.

Stosownie do powyższego wymaga się, aby skarżący przytoczył argumenty prawne uzasadniające tezę o „istotności” danego zagadnienia. Nie wystarczy więc samo wskazanie przepisu prawa, którego dotyczy zagadnienie prawne,

konieczne jest przedstawienie pogłębionej analizy prawnej wykazującej powyższe (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 10 maja 2001 r., II CZ 35/01; z 11 stycznia 2002 r., III CKN 570/01; z 28 listopada 2003 r., II CK 324/03; z 13 lipca 2007 r., III CSK 180/07; z 23 sierpnia 2007 r., I UK 134/07; z 20 lutego 2019 r., IV CSK 351/18; z 2 czerwca 2022 r., I NSK 74/21; z 20 września 2022 r., I NSK 54/22,).

Należy wskazać, iż nie jest rzeczą Sądu Najwyższego przy ocenie, czy skarga kasacyjna powinna być przyjęta do rozpoznania, doszukiwanie się juredycznej argumentacji mającej wykazać, że istnieje w sprawie istotne zagadnienie prawne wymagające rozstrzygnięcia przez Sąd Najwyższy. Samo sformułowanie problemu prawnego, bez przedstawienia argumentacji służącej wykazaniu, że potrzeba rozstrzygnięcia we wskazanym przedmiocie rzeczywiście występuje, nie jest wystarczające (zob. postanowienia Sądu Najwyższego: z 16 kwietnia 2008 r., I CZ 11/08; z 28 kwietnia 2022 r., I NSK 40/21; z 26 października 2022 r., I CSK 3380/22,).

Analiza niniejszej sprawy prowadzi zaś do wniosku, że skarżący nie zdołał wskazać na istnienie istotnych zagadnień prawnych w sposób uzasadniający przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania w tym zakresie ogranicza się w istocie do sformułowania kilku zagadnień prawnych i wyrażenia niezgody na przyjęte przez sądy I i II instancji rozwiązania przedstawionych problemów. Treść uzasadnienia wniosku nie czyni zadość przyjętemu jednolicie w orzecznictwie obowiązкови przytoczenia argumentów prawnych prowadzących do rozbieżnych ocen. Na poparcie swoich wywodów powódka nie przytoczyła nawet jednego stanowiska wyrażonego w orzecznictwie lub w doktrynie, a jedynie ogranicza się do prezentowania stanowiska wyrażonego przez sądy, w tym Sąd Najwyższy w niniejszej sprawie, oraz do polemiki ze stanowiskiem Sądu Apelacyjnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

O kosztach postępowania kasacyjnego Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., art. 99 k.p.c. i art. 108 § 1 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz § 14 ust. 2 pkt 3 w związku z § 10 ust. 4 pkt 2

rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. 2018 r, poz. 265).

[ms]